

ASBÓTH OSZKÁR OROSZ TUDÓSOKHOZ ÍRT LEVELEI

(Adalékok a magyar—orosz tudományos kapcsolatok történetéhez)

DR. BIHARI JÓZSEF—DR. H. TÓTH IMRE

(Közlésre érkezett: 1969. december 3.)*

1970-ben lesz Asbóth Oszkár halálának 50. évfordulója. A magyar szlavisztika egyik legkiválóbb képviselője 1920. augusztus 24-én halt meg. Halálában nagy szerepe volt azoknak a megaláztatásoknak, retorzióknak, amelyeket az ellenforradalmi rendszer zúdított rá 1919-ben tanúsított haladó magatartásáért.

A magyarországi szlavisztika első nagy alakja volt ő. Eredetileg indoeurópai összehasonlító nyelvtannal akar foglalkozni. Ezért évekig tanul szanszkritul. Wéber Albert, berlini professzor biztatására kezd szlavisztikával foglalkozni. 1881-től a budapesti egyetem szláv tanszékén dolgozik. 1882-ben és 1889-ben Oroszországba utazik tanulmányútra. 1892-től a szláv filológia professzora. Sikerekben gazdag tudományos munkássága csúcán, 1919-ben, a Tanácsköztársaság idején elvállalja az egyetemen a dékáni tiszteletet. Orosz plakátot fordít magyarra. Az ellenforradalmi rendszer természetesen nem nézi el Asbóth haladó szereplését, és ahogyan az egykori nekrológ írja: „szigorúbb megítélésben” részesíti, azaz megfosztja katedrájától. Az Akadémia részéről is „marasztaló ítélet” jut ki neki: [1] törlik az akadémiai tagok sorából.

Ezzel magyarázható az a tény, hogy az egykorú hazai nyelvészeti folyóiratok rendkívül szűkszavúan emlékeztek meg Asbóth Oszkár haláláról, pedig mind idehaza, mind külföldön, nagy tekintélye volt a szlavisták körében, amit az is bizonyít, hogy több akadémia és tudóstársaság tiszteletbeli tagja volt. A Magyar Tudományos Akadémián kívül 1906-ban levelező tagjává választotta az orosz akadémia is.

Asbóth Oszkár tudományos örökségét két területre cszthatjuk:

1. Általános szlavisztikai kérdések.

Ez irányú munkásságából kitűnik *A hangsúly a szláv nyelvekben* c. tanulmánya.

Értékes dolgozatot szentelt a Nyelvtudomány c. folyóiratban a $k > \check{c}$ palatalizációjának. 1896-ban az ún. *Zenggi missale* leírását készítette el,

* Közlésre javasolta: Szűcs László igazgató
Lektorálta: dr. Rosta Sándor adjunktus, József Attila Tudományegyetem

ASBÓTH OSZKÁR
1877.

ASBÓTH OSZKÁR

amelyben egy 1494-ben Zenggen nyomtatott glagolita horvát nyelvemlék keletkezésének körülményeit és nyelvi sajátosságait vizsgálta meg.

Különös figyelmet szentelt Asbóth az orosz nyelvnek, amelyet nagy kedvvel, szorgalommal tanulmányozott. 1888-ban jelentette meg rövid orosz nyelvtanát, amelyet németre is lefordítottak. Ez négy kiadást ért meg. J. Mikkola, a kiváló finn szlavista, finnre is lefordította. Orosz olvasókönyvet is adott ki német nyelven. A *Magyarországi szláv nyelvjárások* c. kiadványsorozat szerkesztője is ő volt.

2. *A magyar—szláv nyelvi érintkezések vizsgálata.* Asbóth Oszkár egyik tanulmánya, amely a szláv nazális magánhangzók magyar megfelelőiseivel foglalkozik (*Die Reflexe von ě , ě in den slavischen Lehnwörtern der ungarischen Sprache*, Berlin, 1908), jól szemlélteti, hogy az általános szlavisztikai kérdések is gyakorlati szempontok miatt érdeklik. A magyar—szláv nyelvi érintkezés kezdete, valamint szláv jövevényszavaink átadó nyelvének meghatározása volt az a kérdés, amely leginkább érdekelte. E témakörből jelent meg a legtöbb publikációja, amelyek közül *A szlávtság a magyar keresztény terminológiában* (Budapest, 1884), *Szláv szók a magyar nyelvben* (Bp. 1893), *A magyar nyelvbe került szláv szók átvételének helye és kora*, (Bp. 1900) és *Szláv jövevényszavaink* (Bp. 1907) c. tanulmányait kell megemlítenünk.

Mindez sokoldalú tudósrá vall. De ez mégsem minden. Mikor Munkácsi Bernát megjelentette *Árja és kaukázusi elemek a finn—magyar nyelvekben* (Bp. 1901) c. nagy munkáját, a magyar szókincs nem szláv eredetű kölcsönzései felé fordult figyelme. Indoeurópai és általános nyelvészeti érdeklődése vezette, amikor elvállalta a Nyelvtudomány c. rendkívül színvonalas indoeuropeisztikai és általános nyelvészeti folyóirat szerkesztését.

Sokoldalú munkásságát szemlélve, igazat adunk Rubinyi Mózesnek, aki a következőképpen méltatja Asbóth Oszkárt: „Azok közé a nagy tudósok közé tartozott, akik többet zárnak a lelkükbe, mint amennyit megírnak, többet tanulnak, mint amennyit kiadnak” [2]. Hogy milyen jelentős és tartalmas volt Asbóth tudományos munkássága, arról egy műveiből összeállított bibliográfia adhatna számot. Adhatna-e, írjuk ezt feltételes módban, mert adósak vagyunk e nagy tudós műveinek bibliográfiájával. Az érdeklődőnek meg kell elégednie azzal az áttekintéssel, amit Melich János, Rubinyi Mózes és legutóbb Angyal Endre [3] nyújt Asbóth szakirodalmi munkásságáról.

De nemcsak az életműről nincsenek körülhatárolt, pontos ismereteink. Asbóth Oszkár életrajzában is vannak hiányos, fehér foltok. Eddig úgy tudtuk, hogy kétszer járt Oroszországban (1882. Melich J. szerint 1883. és 1889.). Az alábbi levelek tanulmányozása során megtudjuk, hogy 1913-ban is volt Oroszországban a Magyar Tudományos Akadémia küldöttként. Ismeretes az is, hogy 1906-ban Asbóthot az orosz akadémia levelező tagjává választotta. Ennek a körülményei is tisztázatlank voltak. Csak az utóbbi időben derült fény akadémiai taggá való megválasztásának körülményeire. Szerencsére Angyal Endre Asbóth életrajza, Váradi Sternberg János: Asbóth oroszországi útinaplója kiadása révén [4] pontosabbá válnak ismereteink e kiváló szlavista életéről és tudományos munkásságáról. Azonban még sok forrásként szolgáló anyag publikálatlan. Gondolunk itt elsősorban Asbóth külföldi tudósokkal folytatott gazdag levelezésére, amelynek csak kis részét tették közzé.

Asbóth Oszkár széles körű tudományos levelezést folytatott a nemzetközi szlavisztika és általános nyelvészet kiválóságaival. Ez a levelezés, tudományos jellegénél fogva, a magyar nyelv szláv elemeivel foglalkozó szakembereknek, de a szlavistáknak is érdekes anyagot szolgáltat Asbóth tudományos felkészültségéről, lelkiismeretességéről. Ugyanakkor gazdagítja nemcsak a tudósról, hanem az emberről szerzett ismereteinket is.

Asbóth levelezéséből az utóbbi időben két alkalommal is adtak ki. F. Šebjanić a magyar szlavista szlovén tudósokhoz írt levelezését publikálta [5]. Angyal Endre Asbóth Anton Aškerehez, Janko Šlebingerhez, Matija Murkóhoz és Iván Prijateljhez írt leveleit adta ki [6]. Angyal Endre Asbóth Oszkárrol írt jubileumi tanulmányában megemlíti, hogy a jeles szlavistának „rendszeres orosz tudományos kapcsolatai voltak” [7]. Valóban, Asbóth törekedett arra, hogy oroszországi kollégái-

val megismerkedjék. 1882-ben, illetve 1889-ben tanulmányútja idején személyesen is igyekezett kapcsolatba kerülni az orosz nyelvtudomány kiválóságaival. 1882-ben írt naplójából kiderül, hogy meglátogatta az orosz nyelvészet nesztorát, az akkor már nyugdíjban levő nyelvészt, filológust: F. F. Buslajevet.*

Naplója alapján arra következtethetünk, hogy akkor ismerte meg a néprajzkutató és iránista Vs. Millert is, akivel később levelet is váltott. 1889-ben végrehajtott tanulmányútja során is gazdagította személyes ismeretségét, ekkor ismerte meg Baudouin de Courtenayt is. Akikkel nem volt ilyen kapcsolata, azokat is szívesen keresi fel leveleivel. Így pl. az orosz nyelvészet talán legnagyobb alakjával, A. A. Šachmatovval intenzív levelezést folytat 1889-től, de csak 1913-ban került sor közöttük találkozásra. Az ekkor már külföldön is ismertté váló szlavista tudományos kérdésekben szívesen fordult eligazításért kollégáihoz, ha valamilyen probléma megoldásában szüksége volt egy-egy szaktekintély véleményére.

Így kereste fel leveleivel az általa vagy személyesen, vagy munkásságuk alapján ismert orosz tudósokat is.

A Szovjetunió Tudományos Akadémiája Levéltárának leningrádi osztálya őriz néhány levelet, amelyet Asbóth I. A. Baudouin de Courtenayhoz, F. F. Fortunatovhoz, Ja. K. Grothoz, Vl. I. Lamanskijhoz, Vs. Millerhez és A. A. Šachmatovhoz írt. E leveleket egy kivételével (amelyből Váradi Sternberg János idéz néhány sort) nem adták ki.

A leningrádi levéltár vezetőjének jóvoltából sikerült e kiadatlan Asbóth-levelekről mikrofilmet kapnunk. Itt fejezzük ki köszönetünket a Szovjetunió Tudományos Akadémiája leningrádi osztálya vezetőjének és munkatársainak azért, hogy lehetőséget adtak a levelek mikrofilmezésére.

Leningrádban I. A. Baudouin de Courtenay, F. F. Fortunatov, I. K. Grot, Vl. I. Lamanskij, Vs. Miller és A. A. Šachmatov hagyatékában találtunk Asbóth-anyagot. Mielőtt e leveleket közölnénk, szeretnénk néhány megjegyzést tenni a) a levelek címzettjeiről, b) a levelek tartalmáról.

A levelek címzettjeiről a következőket mondhatjuk:

I. A. *Baudouin de Courtenay* a modern nyelvészeti irányzatok F. de Saussure mellett legismertebb előkészítője, aki nagy hatással volt az oroszországi és lengyelországi nyelvészeti gondolkodásra. Ő tekinthető a fonológia megalapítójának.

Saussure mellett elsőként hangsúlyozta a nyelv rendszerszerű felépítését, különbséget tett szinkronia és diakronia, belső és külső nyelvtörténet között. Nagy szerepet tulajdonított a nyelvek keveredésének. Hangsúlyozta a matematika alkalmazásának szükségességét a nyelvtudományban. A nyelvek tipológiai szabályozásának egyik előfutára volt. Őt tekintik az ún. kazányi, pétervári és varsói nyelvészeti iskola megalapítójának. Hozzá két levelet intézett Asbóth Oszkár, amelyeket F. 102. Op. 2. N° 2. jelzet alatt találunk.

* 1882-ben I. I. Sokolov volt Asbóth kalauza. (Я. И. Штернберг: Idézett mű, 432. 1.)

F. F. Fortunatov (1848—1914) a moszkvai egyetemen az indoeurópai összehasonlító nyelvészet professzora és az orosz akadémia II. osztálya elnöke volt. Őt tekintik a legnagyobb orosz komparativistának az indoeurópai nyelvek területén. Megírta az indoeurópai nyelvek összehasonlító nyelvtanát. Nevéhez fűződik több balti-szláv, ill. ószláv hangsúlyra és intonációra vonatkozó törvényszerűség megállapítása. Foglalkozott ószlávval is. Mondattani kutatásai közül a szintagma meghatározása volt nagy hatással az orosz nyelvészetre. Fortunatov volt az ún. moszkvai formalista nyelvészeti iskola megalapítója. Fortunatovhoz egy levelet írt Asbóth, amelynek jelezte: F. 2. Op. 11—1907. N° 14.

Ja. K. Grot (1812—1893) a régebbi orosz nyelvészeti iskola kimagasló egyénisége. Filológus és nyelvész. Különösen nevezetes kitűnő Deržavin kritikai kiadásáról. Nyelvészeti munkásságából legmaradandóbb *Filológiai kutatások* c. műve és az orosz helyesírás vitás kérdéseivel foglalkozó tanulmánya (1873). Az orosz helyesírás reformjainak nagy előfutára volt. Hagyatékában két Asbóth-levelet tartanak nyilván. Jelzetük: F. 281. Op. 2. N° 4.

Vs. *F. Miller* (1848—1913) neves iránista, aki főleg az oszét nyelvet tanulmányozta. Oszét tanulmányok és *Die Sprache der Osseten* c. művei napjainkig sem avultak el. A moszkvai egyetem professzora volt. Hagyatékában három Asbóth-levél található. Jelzetük: F. 87. Op. 3. N° 17.

Vl. Iv. Lamanskij (1833—1914) az orosz szlavisták több nemzedékének nevelője. Pétervári professzor. Kiváló szervező egyéniség volt. Magyarországra dialektológiai expedíciót szervezett volna, amelyet személyesen akart vezetni. A 3. Lamanskijhoz írt levél jelzése: F: 35. Op. 1. N° 53.

A. A. Šachmatov (1864—1920), az orosz nyelvtudomány talán legnagyobb, legegységesebb alakja. Nagy volt mint nyelvtörténész, mint leíró nyelvész, mint fonetikus, és mint a szintaxis kutatója is. Nincs az orosz nyelvtudománynak egyetlen olyan területe, ahol ne alkotott volna. Az orosz és keleti szláv nyelvészet mellett művelte az összehasonlító szláv nyelvtant, és kitűnt mint finnugrista is. Ő szerkesztette az Orosz Tudományos Akadémia II. osztályának a közleményeit. Asbóth 1913-ig levelező kapcsolatban volt vele; 20 levelét, ill. lapját őrzi Šachmatov hagyatéka. Jelzetük: F. 134. Op. 3. N° 68.

Amint e felsorolás mutatja, Asbóth Oszkár az orosz tudósok idősebb és ifjabb nemzedékével egyaránt igyekezett jó kapcsolatot teremteni.

Ami e levelezés tartalmi oldalát illeti, megállapítható, hogy tudományos jellegű volt.

Röviden szeretnénk áttekinteni Asbóth levelezését az orosz nyelvészekkel. Ezt A. A. Šachmatovhoz küldött levelekkel kezdjük, mert a legtöbbet nyújt a magyar—orosz tudományos kapcsolatok jellegének meghatározásához is. Ezen kiadásunkban ezeket a leveleket közöljük először.

Asbóth Oszkárt 1898 táján Stojane Stanojević közvetítésével felkérte A. A. Šachmatov, hogy az Orosz Tudományos Akadémia II. osztálya Известия Отделения русского языка и словесности c. alatt megjelentetett folyóiratának legyen a munkatársa. E megtisztelő felhívás

Asbóth tudományos elismerését jelentette, hiszen Šachmatov igyekezett a folyóirat munkatársainak megnyerni a külföldi rangos szlavistákat. Asbóth 1899. szeptember 27-én írt Šachmatovnak, amelyben közli azokat a témákat, amelyekről írni kíván, amelyek az orosz nyelvészeket is érdekelhetik, bár a szlavisztika magyarországi problémáira vonatkoznak. Asbóth ebben az időben a magyar nyelv szláv jövevényszavainak problematikájával foglalkozott. 1893-ban megjelent *A szláv szók a magyar nyelvben* c. munkájában arra a megállapításra jutott, hogy a szláv jövevényszavak nagyrésze egy ószlávhoz közelálló dialektusból került a magyar nyelvbe [8]. Ezzel ellentétes véleményen volt Munkácsi Bernát. *A magyar szláv ethnikai érintkezés kezdetei* c. cikkében arra a következtetésre jutott, hogy ez az érintkezés a honfoglalás előtt kezdődött és nem Pannóniában történt, hanem Lebediában, vagy az Etelközben [9]. Asbóth nem fogadta el Munkácsi véleményét. Készül dolgozata, amelyben előbbi álláspontját kívánja megvédeni. Ekkor jut el hozzá Šachmatov felkérése. Mivel elsősorban a magyar nyelv szláv elemeinek tanulmányozásával foglalkozik, természetes, hogy az ezzel kapcsolatos kérdésekről fog írni az Izvesztijába is. Nemcsak mások munkásságát (Budenz J., Simonyi Zs.) kívánja ismertetni, hanem olyan önálló tanulmányokat is akar közölni, amelyek bár szlavisztikai problémák, de a magyar nyelvtudomány kérdéseivel is összefüggnek. Ilyennek tartja az óbolgár *št*, *žd* tükröződésének, a *jaŕ* betűvel jelölt magánhangzó, a *ra*, *la*, *oro* hangkapcsolatok, a nazális és a redukált magánhangzók tükröződését a magyar nyelv szláv jövevényszavaiban. Ugyanis éppen ezek a hangtani sajátosságok azok, amelyek alapján a magyar nyelv szláv elemeit az átadó nyelvek alapján osztályozni lehet. Ugyanekkor, mint ismeretes, az átvételekben jelentkező sajátosságok az átadó nyelvek története szempontjából is fontosak, mert rávilágítanak az átadó nyelvek olyan hangtani sajátosságaira, amelyek nem tükröződnek az átadó nyelv nyelvelmékeiben és nyelvjárásaiban sem.

Ilyen módon Asbóth egy több évre kiterjedő nagy munka körvonalait vázolja fel Šachmatovnak.

Asbóthnak igaza volt, amikor a magyar nyelv szláv elemeinek sajátosságait fontosnak tartotta az egész szlavisztika számára. Az utóbbi évek kutatásai fényesen igazolták azt a tudományos kutatási módszert, amely a jövevényszavak sajátosságaiból von le következtetést az átadó nyelv történetére vonatkozólag is. Így sikerült orosz nyelvtörténeti vonatkozásban V. Kiparskijnek a balti nyelvek, ill. a finn és az észti, és a kisebb balti finn nyelvek orosz jövevényszavainak fonetikai sajátosságai alapján imponáló biztonsággal rekonstruálni az írásbeliség előtti óoroszláv nyelv hangrendszerét [10]. Hasonlóan érdekes A. I. Isačenko tanulmánya, amelyben mintegy az Asbóth által felvetett ötlet alapján a redukált hangok kiveszésének részletesebb vizsgálatát végzi el a nyugati finnbe került orosz jövevényszavak alapján [11]. Az utóbbi kérdésre a nyelvelmékek tradicionális helyesírása miatt (amelyekben a *ъ*, *ь* betűt mindig írják) a nyelvelmékek tanulmányozása semmiféle támpontot nem nyújt.

1900-ban megjelent Asbóth Oszkár válasza Munkácsi tanulmányára.

A cikk címe: *A magyar nyelvbe került szláv szók átvételének helye és kora* (Bp. 1900). Ebben a következőket állapítja meg: 1. a szláv szók nagy része a honfoglalás után kerülhetett nyelvünkbe, 2. a szláv szók többsége bolgár nyelvjárásból származott, 3. a bolgár hatás Magyarország területén érte nyelvünket [12].

Asbóth a magyar szókincs szláv elemeinek hangtani vizsgálata alapján bizonyítani kívánja ezt az elméletét. Erre jó alkalom Jagić egyházi szláv nyelvről szóló munkájának megjelenése. Az Izvesztyija számára kért és ígért tanulmány Jagićnak az ószláv nyelv eredetéről alkotott elméletével foglalkozik. Címe: *Несколько замечаний на сочинение В. И. Ягича об истории происхождения церковно-славянского языка*.

A tanulmány 1902-ben lett kész és az Izvesztyija 1902. évfolyam 4. könyvében jelent meg. Asbóth egész 1902-re visszamenő levélváltása a cikk megjelentetésének gyakorlati problémáival kapcsolatos. Jagić klasszikus munkája, amelynek címe: *Entstehungsgeschichte der Alt-kirchenslavischen Sprache* az ószláv nyelv szempontjából fontosnak tartja a magyar nyelv szláv jövevényszavainak tanúságát. Asbóthnak e nagy munkát illetően, amint ezt Šachmatovhoz 1902-ben küldött levelében kifejti, két megjegyzése volt:

1. Az ószláv *шт* helyén levő magyar *cs* nem mindig jelenti azt, hogy az átadó szláv nyelv nem az ószláv volt. Az ósszláv **tj*-ből fejlődött ószláv *шт* megléte nem hagy kétséget *mostoha* szavunk óbolgár eredetét illetően. A *szerencse*, *lencse*, *csuka*, *csorba* szavunk hangtani-
lag ellentmondani látszik az óbolgár származtatásnak. Asbóth szerint e szavaknál *cs* megléte nem zárja ki az óbolgár kölcsönzés lehetőségét. Itt ugyanis az óbolgár *št'* helyettesítéseként jött létre a magyar *cs*. Asbóth e feltételezését az utóbbi évek kutatásai részben igazolták. Kniezsa István: *A magyar nyelv szláv jövevényszavai* c. művében arra a megállapításra jut, hogy Asbóthnak igaza van a *szerencse*, *lencse* főnév bolgár eredetének feltételezésében [13]. A *csorba* esetében Kniezsa nem jelöli meg a pontos forrást, a *csukát* pedig bizonytalan eredetűnek tartja [14].

2. *Angyal* szavunk nem szláv, hanem olasz eredetű. A magyar nyelv keresztény terminológiája ugyanis nem teljesen szláv eredetű. Kniezsa sem tekinti e szót kétségtelenül szláv eredetűnek. Kniezsa csak részben igazolja Asbóth véleményét, mert nem foglal állást a szó olasz származtatása mellett sem [15].

Érdekes Asbóth Oszkár 1913. IX. 25-én írt levele is. Ebben Šachmatov véleményét kéri a nazális magánhangzók sorsáról az orosz nyelvben. Az indok itt is egy magyar szó: *lengyel* szavunk eredete, amelyet keleti szláv átvételnek (VIII—IX. sz.) tartanak [16]. Ez ellen szól Šachmatovnak az a véleménye, hogy az óorosz nazális magánhangzó, amelyet a magyar *e+n* hangkapcsolat ad vissza, az átvétel korában már az óorosz nyelvben nem volt meg; denazalizálódott. Ily módon sem a magyar *lengyel*, sem a finn *kuontala*, *suntia* nem származtatható az oroszból, ahogy ezt Melich, ill. a finn esetében J. Mikkola tette. Mivel Asbóth pontosan nem ismeri Šachmatov véleményét a kérdéstről, kéri, írja meg véleményét cikk formájában a Nyelvtudomány számára. Sajnos, a világháború közbejötté megszakította a két szlavista levelezését. A budapesti

egyetem szlavista professzora, amikor e levelet elküldte Pétervárra, nem sejtette, hogy ez az utolsó levele Šachmatovhoz, akit évekig tartó levelezése és személyes találkozásuk révén közelálló barátjának tekintett. A világháború megszakította tudományos kapcsolatukat. Asbóth 1920. júl. 20-án halt meg. Nem sokkal később követte őt A. A. Šachmatov is, aki 1920. augusztus 16-án hunyt el.

A többi orosz nyelvészhez írt levelek közül megemlítjük még a Vs. Millerhez írtakat, amelyek elsősorban tudományos jellegűek.

Asbóth figyelmét a magyar szókincs eredetének tanulmányozása során azok a jövevényszavaink is magukra vonták, amelyek nem szláv eredetűek. Ebben nagy része volt a kiváló szlavista indoeurópai nyelvtudomány iránti érdeklődésének és Munkácsi Bernát *Árja és kaukázusi elemek a finn-magyar nyelvekben* c. művének.

Pétervári ismeretségükre hivatkozva fordul Millerhez, mint a legkompetensebbhez, néhány iranisztikai kérdésben. E levelek közül a legérdekesebb az egyúttal legterjedelmesebb, 1905. febr. 1-én írt levél, amelyben a magyar öszvér, üveg, mérleg [17] szavak eredetével foglalkozik. Ezeknek az iráni eredetűnek tartott jövevényszavainknak akarja pontosabb átadó forrását meghatározni, felvetve az etimológiai nehézségeket. Szabályos etimológiai tanulmány kerekedik ebből a levélből. Az Asbóth által felvetett problémák ma sem nyertek megnyugtató megoldást, amint ezt Bárczi Géza Magyar Szófejtő Szótárának idevonatkozó cikkei mutatják [18].

Ami a többi orosz nyelvészekhez írt leveleket illeti, megjegyezzük, hogy azokban elsősorban a magyar—oroszl tudományos kapcsolatok külső keretére vonatkozólag kapunk felvilágosítást. 1884. február 26-án I. A. Baudouin de Courtenayhoz írt levelében Asbóth közli, hogy megküldi a Budenz jubileum meghívóját és felkéri Baudouin de Courtenayt, hogy vegyen részt Budenz ünneplésében. A levélből kitűnik, hogy Baudouin de Courtenay és Budenz József személyesen ismerték egymást. Utal a levélíró arra is, hogy a kazányi iskola alapítója mindig szívélyes viszonyban volt Budenz Józseffel. Valóban, Baudouin de Courtenay számon tartotta Budenz tudományos munkásságát, és a magyarországi nyelvészek eredményeit méltatva, hivatkozik Budenzra [19]. Egyébként ismerte Hunfalvy, Munkácsi és Szinnyi műveit is.

Hogy Baudouin de Courtenay Budenzcel való ismeretsége mikor kezdődött, nem tudjuk. Budenz 1858-ban jött hazánkba, Baudouin de Courtenay pedig 1866-ban indul először külföldi tanulmányútra. Így azt is nehéz eldönteni, hogy 1866 után hol került sor találkozásukra.

Baudouin de Courtenay Asbóth e levelére azonnal válaszolt, amit a levél hátlapján ceruzával felvázolt, majd tintával rögzített távirat tesz valószínűvé.

Asbóth II. levele olyan nehezen olvasható, hogy félremagyarázás nélkül nehéz volna rekonstruálni szövegét. Ezért az olvashatatlan leveleket pontozással jelöljük. A levélből az tűnik ki, hogy 1890-ben már ismerték egymást. Megismerkedésük Asbóth 2. oroszországi tanulmányútja idején történhetett.

F. F. Fortunátovhoz intézett 1907-ben írt levelében Asbóth köszönetet mond akadémiai levelező taggá való választásáért.

A Ja. Grothoz 1884-ben írt I. levele szintén a Bundenz jubileummal kapcsolatos. A második, 1893-ban írt levélben Szamota Istvánt ajánlotta Grot figyelmébe. Érdekesek a V. I. Lamanskijhoz írt levelek is. I. levelében, amely 1903-ban kelt, Lamanskijnak küldendő cikke határidejének módosítását kéri. A szláv nyelvtudományi kérdésekkel foglalkozó gyűjtemény Сборник статей по славяноведению címen jelent meg 1906-ban. Tartalmazta Asbóth cikkét is, amelyben a trъt, thъt, trъt, thъt hangkapcsolat szláv eredetű jövevényszavainkban való tükröződését vizsgálja. A levélből kitűnik, hogy a cikkgyűjtemény számára Munkácsi Bernát és Jankó János is készült kéziratot küldeni. II. levele (1904) a Magyarországra készülő orosz nyelvjárási expedíció megszervezésével kapcsolatos. Vácsolva az expedíció magyarországi nehézségeit, segítséget ajánl. Hangsúlyozta, hogy nemcsak személyesen ő, de az Oroszországban járt magyar tudósok is hajlandók erre. „Hiszen — írja — minden tudós, aki valamikor tudományos céllal utazott Oroszországba, kell, hogy beismerje, hogy örömmel fogadták őket. Szégyen és sértő volna, ha nem fogadnánk ilyen örömmel az expedíciót.” Utal arra, hogy a végletekig kész harcolni az expedíció érdekeiért. A III. levél Asbóth már említett tanulmányának elküldésével kapcsolatos. Ez lassú tempóban készülhetett, hiszen Asbóthot teljesen lefoglalta Munkácsi Bernáttal folytatott vitája a magyar nyelv indoeurópai és kaukázusi nyelvekből vett jövevényszavairól.

Végül hadd említsük meg a Šachmatovhoz írt XVIII. és XIX. Asbóth levelet. Ez a Tudományos Akadémiák 1913-ban tartott kongresszusával kapcsolatos, amelyre az Akadémiánk Asbóth Oszkárt és Kövesligethy Radó professzort küldte ki.** A levelek bizonyítékai szerint a két akadémia kapcsolata az I. világháború előtt jó volt. A magyar szlavista izgatottan készült a kongresszusra, amelyen sokat akart tanulni és ahol lehetősége nyílt a régi kollégáival való találkozásra is. Különösen sokat várt a Šachmatovval való személyes ismeretségtől. A kongresszusról való hazatérte után, 1913. IX. 25-én kelt levelében a legnagyobb öröm és elismerés hangján szól a Šachmatovnál töltött látogatásáról: „Az Önök házában tényleg úgy fogadtak és olyan otthonosan éreztem magam, mintha már sok-sok éve ismernénk egymást és ezért teljes szívemből köszönetet mondok Önnek és kedves Feleségének. Ez a legszebb emlékeim közé tartozik, amit Pétervárról magammal hoztam” [20].

** 1913. V. 11—18 között került sor az Akadémiák Nemzetközi Szövetsége ötödik közgyűlésére, amelyet Pétervárott tartottak. A közgyűlésre a Magyar Tudományos Akadémia Asbóth Oszkárt és Kövesligethy Radót küldte el. 1913. június 6-án az Akadémián tartott beszámolójukban a küldöttek meglepedéssel nyilatkoznak fogadtatásukról és kollégáikkal kialakult kapcsolataikról: „Jóleső érzéssel láttuk, mennyi szeretettel csüngnek a Magyar Tudományos Akadémia szellemtudományi osztályait képviselő delegátusain...” „Sok jó barátot és régi időtől fogva munkatársat találtunk és azok, valamint új orosz kollégáink szeretetreméltósága elfeledtette velünk, hogy a szövetségben még újoncok vagyunk” — írják beszámolójukban. (Jelentés az Akadémiák Nemzetközi Szövetségének 1913. május 11-től 18-ig Szentpétervárott tartott ötödik közgyűléséről. Akadémiai Értesítő. Bp. 1913. 492. l.).. Asbóth a jelentés szerint a búcsúvacsorán az idegen delegátusok nevében pohárköszöntőt is mondott.

Asbóth levelei arról tanúskodnak, hogy a jó szándékú és a tudományukat igazán szerető emberek az őket körülvevő nehézségek ellenére is meg tudták érteni egymást. Valóban, Asbóth vállalta az orosz tudósokkal való kapcsolatát és kész volt ezért a kapcsolatért, illetve fenntartásért a végsőkig harcolni, ahogyan ezt 1907-ben írt levelében írta. Ezt az ígéretét a Tanácsköztársaság idején tanúsított magatartásával be is váltotta.

És végül szeretnénk még néhány szót szólni arról, hogy milyenek ismerjük meg leveleiből Asbóthot, az embert. Erről így nehéz írni. Ugyanis a jeles szlavista szinte teljesen azonosult a tudományával, a szlavistikával. Mégis, leveleit olvasva, néhány jellemvonása elének tárul. Közülük kitűnik a hazai tudomány előbbrevitele iránti vágya és törekvése: írhatna előkelő külföldi tudományos közleményekbe, és így még ismertebbé tehetné nevét. Ír is, amikor erre a magyarországi szlavisztika „nyugalmi állapota” időt, energiát és lehetőséget ad neki. Elsősorban a magyarországi szlavisztika érdekli és ennek kívánalmaitól teszi függővé külföldi szakfolyóiratokban való publikálását is. Ha nem ragaszkodott volna ennyire a magyar nyelv szláv jövevényszavai problémáinak vizsgálatához, hanem szakmai tudását az általános szlavisztika művelésére fordította volna, talán valóban Jagić és Leskien nevével együtt emlegetnék őt. De Asbóth hű maradt eredeti célkitűzéséhez és attól nem tárgított. Levelei önérzetes, de szerény embernek mutatják, aki nem áttallotta bevallani, ha valamit nem tudott. Ugyanakkor hatalmas tudás-szomj is párosult alaposágával: 60. életévén felül kaukázusi nyelvek tanulására szánja magát. Vs. Millerhez írt levele mutatja alaposágát, amellyel az etimológiai vizsgálatoknál eljárta. Méreg, öszvér, üveg szavunk szófejtésénél olyan alaposan veszi figyelembe az átadó nyelvként feltüntetett iráni nyelvek adatait, hogy levele önálló etimológiai tanulmányként is megállja helyét és szélesebb érdeklődésre is számot tarthat napjainkban is.

Segítőkészsége is megnyilvánul leveleiben. Bonkáló Sándort meleg szavakkal ajánlta Šachmatov figyelmébe. Szamota Istvánnak, a Magyar Oklevélszótár egyik szerzőjének érdekében K. Ja. Grotnak ír. Szívesen küld könyvet tudóstársainak, és nem szégyenkezik, ha könyvek beszerzésére kéri őket, hogy nyomon követhesse a külföldi tudomány haladását.

Asbóth leveleinek kiadásában a következő elvekhez tartottuk magunkat:

1. Megőriztük Asbóth nyelvi és helyesírási sajátosságait. Csupán a központozásnál pótoltuk az eredetiből hiányzó vesszőt. Ezt zárójelbe tett vesszővel jelöltük.

2. Ahol a levél nem volt olvasható, nem találgattuk az olvashatatlan szó értelmét, hanem pontozással kihagytuk, nehogy megmászítsuk a helytelen olvasattal az eredetét.

3. Az orosz szöveget az 1917 utáni írásreform alapján adjuk vissza. Az ettől eltérő grafikai és helyesírási sajátosságokat nyomdatechnikai okokból nem tudtuk visszaadni.

4. A levelek publikálásában első helyen a Šachmatovhoz írtakat

közöltük időrendi sorrendben, római számmal ellátva. Ezt a Millerhez írt levelek követik szintén időrendi sorrendben. Majd a kronológiai sorrend betartásával publikáljuk a többi levelet is, a címzettek nevének ábécé-sorrendben való felsorolásához tartva magunkat.

5. Asbóth aláhúzott sorait kurzívval szedettük.

Трудности 2728 1907

Книголюбивый Таударов

Тому Вась которого таударов Чарл
патриотом Академии наук в
исследованиях благодарности за
когда-то и незадолго
отсюда и отсюда: как
дальше

Примете участие в совершенном
любимой и преданности

Оскар Ашбóт
человек

Asbóth Oszkár köszönő levele
F. F. Fortunátovhoz
(1907. febr. 28.)
Jelzete: F. 2. Op. 11—1907. N° 14

I.

Budapest d. 27. Sept. 1899.

VI. Epreskert G. 25.

Sehr geehrter Herr Kollege!

Vor etwas mehr als einem Jahr überbrachte mir Stanoje Stanojević Ihre freundliche Aufforderung in den Известия über ungarische Werke zu referieren. Ich war damals mit Arbeiten ganz anderer Natur beschäftigt, so dass ich nur nach 1—2 Jahren meine Mitwirkung zusagen konnte. Stanojević versprach dies Ihnen zu melden u. meinte zugleich, dass ich auch bis dahin schon die Известия zugeschiedt bekommen würde. Letzteres wäre mir lieb gewesen, denn unsere Akademie der Wissenschaften hatte bis dahin kein Heft der Известия bekommen (ob seither etwas geschickt worden, weiss ich nicht) u. ich möchte doch die ganze Richtung kennen lernen u. auch gelegentlich in meinen Arbeiten, die ich indenselben veröffentlichen möchte, mich auf dort Publiziertes beziehen, soweit es mir nöthig erscheint.

Nun bin ich so weit frei, dass ich Ihnen in allernächster Zukunft, d. h. jedenfalls noch vor Ablauf dieses Jahres etwas liefern könnte, nur müsste ich erst wissen, ob Sie einverstanden sind mit dem Plan, den ich mir allerdings ohne nähere Kenntnis Ihres Programmes zurecht gelegt habe.

Ich halte es für nothwendig, dass eine kleine Übersicht über das bisher geleistete gegeben wird. Es liesse sich das nicht immer an ein einzelnes Werk anknüpfen, oft müsste man mehr von einer Persönlichkeit ausgehen. Z. b. würde ich zuerst darüber sprechen, was in Budenz' s Werken für den Slavisten interessant ist. Dann würde ich vielleicht Szarvas behandeln, der unter anderm Miklosich's „slavische Elemente im Magy., ins Ungarische übersetzt hat u. mehrere kleinere Aufsätze über slavische Lehnwörter geschrieben hat. Dann können allerdings auch Besprechungen von einzelnen Aufsätzen, die sich ausschliesslich mit Lehnwörtern beschäftigen, die aus dem Slavischen ins Magy. gekommen u. umgekehrt, schliesslich in neuerer Zeit eine ziemlich lebhaft Diskussions von Fragen, die für den Slavisten von Interesse sind.

Das wäre die Geschichte gleichsam, an diese reiht sich die Besprechung der Werke an, die jetzt u. noch in Zukunft erscheinen. Ob dieselben auch allgemein sprachwissenschaftlicher Natur sein dürften, weiss ich nicht, einstweilen gedenke ich immer nur das hervorzuheben, was den Slavisten interessiert.

Doch möchte ich neben diesen Referaten selbständige Arbeiten über wichtige Fragen in Ihren Известия publizieren, Fragen des Slavistik, insofern sie mit ungarischer Sprachforschung zusammenhängen. Die erste Abhandlung, die ich bis Neujahr fertig haben werde, würde über шт, жд im Altslav., Bulgarischen handeln im Zusammenhang mit Pest, mostoha (маштеха), rozsda (ръжда), megye (межда); die Provenienz v. Szerencse (срешта) u. lencse (лешта) mit seinem cs würde darin in etwas anderer Weise erklärt, als es in der Slavistik bisher geschehen ist, daran reihte sich csuka (штука) csorba (шръба); dann die aus dem Kr. Serb. entlehnten gatya (гáhe), parittyá (пáha) megye (métya). Weiter würde theilweise anknüpfend an csuka — штука, csorba — шръба von št in slavischen Sprachen die Rede sein, die nicht auf t' (kt) beruhen, bes. würde auf die irriqe Ansicht hinzuweisen sein, als sei — ište in Ortsnamen an u. für sich schon ein sicherer Beweis f. alte bulgarische Bevölkerung. Kurz alles, was im Zusammenhang mit št, žd steht, sei es wie immer entstanden, soll beleuchtet werden, insofern es in der ungarischen Sprachforschung theilweise aber auf sonst zu Missverständnissen geführt hat. Diese Aufsätze sollen ferner über pa, ла-оро, оло, über é, über die Nasalvokale, über die irrationalen Vokale, über das slavische in der ungarischen Christlichen Terminologie, kurz über alle wichtigen Fragen handeln, die irgend im Zusammenhang stehen mit einem vertieften Verständnis der slavischen ungarischen Berührungen, wie sie sich in unserer Sprache spiegeln. Ich denke jedes Jahr ungefähr 2—3 dieser ungef(ähr) auf 2 Druckbogen berechneten Aufsätze fertig bringen zu können. Die Aufsätze lege ich jedesmal der ungarischen Akademie vor u. sie erscheinen in einer ungarischen sprachw. Zeitschrift, werden gleichzeitig für Ihre Zwecke u. mit Rücksicht auf ein Publikum, das die Geschichte der ungarischen Sprache nicht kennt, aber auf dem Gebiet der slavischen Sprachen bewandert ist, umgearbeitet, theilweise ganz neu gruppiert. Wenn mir Stanojavić sagte, nehmen Sie meine Aufsätze deutsch geschrieben an — Ich bitte (um) freundlichst um Antwort, ob Sie in Grosse Ganzen mit meinem Plan einverstanden sind u. für wann Sie das erste Referat wünschen.

Ich bitte gleichzeitig um Zusendung der bishin erschienenen Bände der Известия, damit ich möglichst im Geiste derselben referieren u. auch die selbständige Erörterung einzelner Fragen niederschreibe. Das Manuscript ist wohl mittelst Kreuzband (rekomandiert??) zu suchen, wohin? Auch sonst bitte ich mir Ihre Bedingungen freundlichst mitzuteilen.

Es hat mich gefreut, dass ich durch Miletić, der auf der Durchreise sich einige Tage hier aufhielt u. mich oft besuchte, etwas Näheres über d. Известия u. die Pläne in der Zukunft gehört habe, doch ganz im klaren bin ich doch nicht, hoffe aber wir werden, geehrter Herr Kollege, bald gute Bekannte werden. Mit freundlichem Gruss u. mit besonderer Hochachtung.

Ihr Dr. O. Ásbóth

II.

Budapest d. 11. März 1900

VI. Epreskert G. 25.

Sehr geehrter Herr Kollege!

Ich weiss nicht, ob Sie meinen Brief, den ich vergangenen Herbst an Sie gesendet habe, erhalten haben. Antwort habe ich keine bekommen, was ich blos erwähne, damit kein Missverständnis entsteht. Ich hatte darin in der Hoffnung dass ich für die Известия II. отд. Anzeigen werde liefern, gefragt ob ich nicht die bisher erschienen Bände zugeschickt bekommen könnte. Nun würde ich sehr bitten wenigstens veranlassen zu wollen, dass unsere Akademie der Wissenschaft so bald als möglich die bish. Bd. der Известия bekommen. Vielleicht liessen sich zu gleicher Zeit die Материалы для слов. древнер. я И. И. Срезневский mitschicken, so weit dieselben erschienen sind, damit wir nicht gar zu lange die Sachen entbehren. Ich bedauere lebhaft, dass ich bes. Ihre Arbeiten immer erst so spät zu lesen bekomme. Auf Ihre Abh. in Журналин habe noch nicht zu Gesicht bekommen, da wir diese Zeitschrift durch d. russ. G. Consulat ziemlich spät u. unregelmässig bekommen. Melich hat mir gesagt, Sie, geehrter Herr Kollege, hätten die Absicht gehabt mir dieselbe zuzuschicken. Ich Wäre Ihnen sehr dankbar wenn Sie mir die Sep. Abdrucke Ihrer letzten Arbeiten, soweit Sie dieselben entbehren können, verehren wollten.

Mit ausgezeichnete Hochachtung und
Freundlichem Gruss
Ihr ergebenster

Dr. O. Ásbóth

III.

Budapest d. 29. Dec. 1900

11 Jan. 1901

Sehr geehrter Herr Kollege!

Ich habe in letzterer Zeit bes. viel an Sie gedacht u. meine Schuld nicht ganz in das neue Jahrhundert mit hinüber nehmen wollen. Längst drückt es mich, dass ich noch kein Referat f. d. Известия geliefert habe, doch scheine ich eben nicht der rechte Mann dafür zu sein. Sie wünschen kurze Berichte u. ich schreibe an einem Aufsatz für Sie, der kaum kürzer als 2 Bogen stark wird. Doch befinde ich mich in einer ganz bes. schwierigen Lage. Mit kurzen Besprechungen, kurzen Andeutungen kann ich nicht hoffen verstanden zu werden, die Slavisten können in der Regel nicht mehr Ungarisch, als was sie aus Miklosich gelernt haben, so kommt es dann, dass Vondrák in seiner sonst vortrefflichen altks. Grammatik das Machwerk v. Munkácsy eine „beachtenswerte Abhandlung“ nennt od. dass Jagić meine Stelle über gy \rightarrow italienisch g vor e, i (Archiv XXII. 453) in angyal, evangyélion, Egyiptom so wenig versteht, (Entstehungsgeschichte, II. 78) dass er auch einmal ahnt, wie einst sowohl die Ungarn zu ihrem angyal als die Slavenapostel nie in das grossmährische Reich gekommen wären. Ich gedenke in meiner Abhandlung, die sich in Jagić Entstehungsgeschichte d. Kirchenslav. Sprache anschliesst, ausser diesem gy, auch den Refelex vor шт im Ungarischen zu besprechen, über den Jagić II 40 f (§ 42) seine Abhandlung, bes. in der Note auf S. 41, ganz sonderbare Dinge vorbringt. Schliesslich dürfte es auch nicht uninteressant sein zu erfahren, dass jener wirklich ganz kuriose G. Volf, über den Jagić mit Recht so empört ist, doch auch für die Slavistik manches sehr Beachtenswerte geleistet hat. Alles das soll also den Slavisten, hoffe ich manches Neue bieten u. streng genommen ist es ein Referat über ungarische Sprachforschung, nur nicht gerade Besprechung eines bestimmten Werkes. Die Hauptsache dürfte ja aber doch die sein, dass man die Resultate allgemein kaum kennt, zu denen weiter eine sehr intensive Erforschung unserer Muttersprache gekommen sind, natürlich nur insoweit, als dies für d. Slavistik zu wissen wichtig ist.

Ich bitte mir gelegentlich zu schreiben, wie ich das Mscr. zu schicken habe (Kreuzband—eingeschrieben?) u. ob. Sie bis Ostern darauf warten wollen. Ich habe nämlich manches andere noch in Arbeit, auch gibt es einige Detailfragen, zu denen

ich noch Material sammeln muss, gleichwohl arbeite ich aber jede Woche daran u. lasse die Arbeit keinen Tag aus dem Gesicht.

А теперь я уж по-русски поздравляю Вас с новым годом с новым счастьем. Преданный Вам:

О. И. Ажбот

Dr. Oskar Asbóth
VI. Munkácsy u. 25.

(Ich wohne noch in d. alten Wohnung, doch hat man di Gasse umgetauft.)

A boríték címzése:

С Петербург

Его Высокоблагородию А. А. Шахматову академику

St. Petersburg
Russland

Знаменская
Митавский пер. 7.

IV.

Будапешт, 1/14 фебр 1901

Многоуважаемый господин коллега
Алексей Александрович!

Я сегодня получил деньги за свою статью, о чем вот и посылаю Вам с благодарностью расписку. Я надеюсь, что получу скоро и один экземпляр статьи; ведь я ссылаюсь на нее и могу сказывать на котором месте находится мое рассуждение об отдельных вопросах.

Искренне Вас уважающий
О. Ашбот

A levelezőlap címzése:

Его Высокоблагородию А. А. Шахматову академику

С Петербург

St. Petersburg
Russland

V.

Budapest d. 24/10 1901

Sehr geehrter Herr Kollege! Sie würden mich sehr verpflichten, wenn Sie mir auf meiner Karte mittheilen wollten, ob mein Manuscript angekommen ist u. wann die Abhandlung ungefähr erscheinen dürfte. Ich habe noch immer keine Bestätigung dessen erhalten, dass Sie es wirklich bekommen haben. Natürlich erwarte ich die Correctur schon wegen der ungarischen Muster.

Wenn Sie mir überdies etwas über die Ursprung desz v. Даль aus vor s'нов mitgetheiltes Schimpfwort гизы, sagen könnten, so bitte ich das gleich auf derselben Postkarte zu thun. Известия habe ich, wie ich in meinem Brief v. September Ihnen geschrieben habe, v. 1900 u. 1901 nicht erhalten—Sie hatten die Freundlichkeit mir die Komplettierung in Aussicht zu stellen. Mit freundlichen Gruss

Ihre Adresse ist?

Ihr ganz ergebener
Dr. Oskar Asboth
VI. Munkácsy G. 25.

VI.

Budap. d. 27/II 1902

Sehr geehrter Herr Kollege!

Ich sende heute den 3-ten Bogen; der Rest folgt spätestens Sonntag nach. Darf ich Sie noch einmal auf meine Bitte, mir *Vsevolod Miller's* Adresse freund-

lichst angeben zu wollen, aufmerksam machen? Ich möchte möglichst rasch erfahren, auf welche Weise man sich in das Georgische (Gruzische) hineinarbeiten kann u. suche Grammatik u. leichte Lektüre mit Übersetzung. Sollten Sie zufällig Kenntniss davon haben oder leicht Auskunft bekommen können, so wäre ich Ihnen äusserst verbunden, wenn Sie mir auf einer Postkarte die Büchertitel angeben wollten. Mit freundlichem Gruss

Ihr ganz ergebener
Dr. O. Ásbóth
VI. Munkácsy u. 25.

Der Brief ist gestern liegen geblieben, so sende ich heute die ganze noch ausstehende Korrektur!

VII.

Budapest, d. 26. März 1902
VI. Munkácsy G. 25.

Sehr geehrter Herr Kollege!

Sie würden mich sehr verbinden, wenn Sie mich auf einer Karte verständigen würden, wann Aussicht vorhanden ist, dass die Übersetzung meiner Abhandlung im Druck erscheinen dürfte. Sollte das Manuscript schwer zu lesen sein u. dies die Übersetzung verzögern, so bitte ich mir dasselbe zurückzuschicken, damit ich es sorgfältiger abschreibe. Mir wäre sehr viel daran gelegen, dass ich die Korrektur vor Beginn unserer Sommerferien, d. i. vor 7/20 Juni schon absolviert hätte, da ich dabei meine Bibliothek bei der Hand haben muss.

So eben ist eine grössere Abhandlung von Melich erschienen über die slavischen Elemente im Ungarischen; ich würde Ihnen gerne darüber eine kürzere oder längere Anzeige schreiben, wenn ich wüsste, dass dieselbe bald gedruckt werden kann; vor dem Herbst freilich würde ich Ihnen dieselbe schwerlich senden können, da dieselbe in einer Vierteljahres Zeitschrift (Nyelvtudományi Közlemények) erscheint u. im besten Fall in Juni vollständig erschienen sein wird.

Ihnen recht angenehme Osterfeiertage wünschend achtungswoll

Ihr ergebener
Dr. O. Ásbóth

NB. Meine Osternwünsche bitte ich „kalt“ zu stellen, ich bemerke so eben, dass Ihre Ostern heuer viel später fallen als unsere!

VIII.

Budapest d. 29. Mai 1902

Geehrter Herr Kollege!

Darf ich um rasche Beantwortung folgender Frage bitten: Erscheint Известия noch (wir bekommen diese Ausgabe in d. Akademie nicht!) u. haben Sie Platz für meine Abhandlung, die ich Ihnen angekündigt habe? Dieselbe knüpft an Jagić's neuestes Werk (Über d. Entstehungsgeschichte d. Kirchensl.) an u. sucht einige mit der ungarischen Philologie zusammenhängende Fragen ins Reine zu bringen: I. asl. шт u. ung. szerencse, lencse; angebliche dialektische Verschiedenheiten im Slavischen csuka gegenüber von mostoha u. sw. II. angyal Engel italienisch u. nicht slavisch — gv in lat. ital. Lehnwörtern, der Reflex. von albulg. a im Ung. á (nicht a) christliche Terminologie im Ung. nur theilweise slavisch, Taufnamen italienisch u. sw. Alles das ungefähr 3 Druckbogen. Ich hoffe in einer Woche damit fertig zu werden u. die Abhandlung noch vor meiner Abreise den 7/20 Juni abschreiben zu können. Wenn ich also bis dahin Ihre Antwort habe, um die ich freundlichst bitte, so könnte ich die Abhandlung noch von hier übersenden. Ich bitte mir gleichzeitig zu schreiben, ob die Sendung Kreuzband rekommandiert zu schicken ist.

Mir hat Stanoje Stanojević seiner Zeit gesagt, dass die Übersetzung in Petersburg besorgt wird, natürlich müsste ich aber die Korrektur bekommen. Ich bringe

den Sommer d. h. bis 7-ten September in der Nähe von Hermanstadt zu u. bekomme die Briefe unter der Adresse

Nagy Szeben

Salzgasse 2
(Ungarn)

Mit freundlichen Gruss
Ihr ergebener
Dr. Oskar Ásbóth

Bis 20 juni ist meine Adresse:

Budapest, VI. Munkácsy u. 25.

IX.

Budapest d. 20 Jun: 1902...

Sehr geehrter Herr Kollege!

Nach Ihrem Wunsche habe ich das Mscr. an I. отделение Библио- Академии Н. über Ihren Namen abgesendet u. zwar an dem heutigen Tag. Die Korrektur kommt voraussichtlich nicht vor September, wo ich wieder hier bin u. alle Wörterbücher u. anderen Quellen stets bei der Hand habe. Meine Sommeradresse ist *Nagy Szeben* Salzgasse 2. Im Jahre 1900 u. 1901 habe ich kein Heft der *Известия* bekommen, doch ist es wol Ihnen bequemer u. beinahe auch mir lieber, wenn ich die mir fehlenden Hefte erst im September bekomme, wo ich wieder in gewohnter Ruhe bin. Meine ständige Adresse ist dann VI. Munkácsy G. 25. Den neuen Bd der *Материалы*, habe ich gewiss Ihrer Liebenswürdigkeit zu verdanken, herzlichsten Dank dafür! Mit freundlichem Gruss

Ihr ergebener

A. O. Ásbóth

N. B. Ich habe am Schluss unter meinem Namen bemerkt, dass er *Ажбот* zu transkribieren ist, nicht nur weil vor *б* *ш* nicht gesprochen wird, sondern weil mein Name früher *A'sbóth* geschrieben wurde, 's aber zum Unterschied v. s. = ш den ж Laut bezeichnete. Вот беда! Man will das Manuscript als Kreuzband nicht annehmen, ich habe es also als recommandierten *Brief* aufgeben müssen, hoffentlich macht das keine Konfusion!

X.

Kis Disznód, letzte Post
Nagy Disznód Ungarn
d. 4. Aug. 1902.

Sehr geehrter Herr Kollege!

Ich habe Ihr w. Schreiben, worin Sie mir die Absendung der Korrektur anmelden, erhalten u. werde hoffentlich bald auch die Korrektur selbst bekommen. Eile hat es wol für Sie nicht damit, da Sie für alle Fälle auch die Petersburger Adresse angeben. Da ich alle meine Notizen in Budapest habe, so wäre es mir sehr lieb, wenn Sie bis Mitte September u. Styls warten könnten, damit ich die Korrektur in Budapest vornehmen könnte. Zugleich danke ich Ihnen sehr für die Freundlichkeit, die Korrektur abermals durchlesen zu wollen. Sollte ich die Korrektur, wie ich hoffe, diese Tage bekommen, so melde ich das auf einer Postkarte. Mit freundlichem Gruss u. besonderer Hochachtung

Ihr

Dr. O. Ásbóth

Meine Adresse ist bis 3 Sept. n. St. *die obige*, in Budapest treffe ich am 8 September n. St. ein un dann ist meine Adresse wieder die alte VI. Munkácsy u. 25.

A boríték címzése
Russland
Guv. Saratov
Vjazovka

Russland
Vjazovska

Высок.благородию
Алексею Александр Шахматову академику
Саратовская губ.
Саратовского уезда
Вязовка

XI.

Geehrter Herr Kollege!

Die Korrektur habe ich gestern erhalten, muss aber wiederholen, dass ich vor Mitte September dieselbe nicht zurückschicken kann, da ich nicht nur meine Notizen nicht bei der Hand habe, sondern auch das deutsche Original des Mscr. mir schmerzlich abgeht, da in einigen Stellen sich Fehler eingeschlichen haben. Da ich in Budapest das Impurum habe, so braucht deshalb das Manuskript mir nicht zugeschickt zu werden. Mit fr. Gruss.

Kis Disznód l. P. N. Disznód

Ihr ergebener

d. 8. 8. 1902

Dr. O. Ásbóth

XII.

Budapest d. 6. Okt. 1902.

Geehrter Herr College!

Ich schicke endlich den I Bogen der Correctur; es war mir unmöglich, früher damit fertig zu werden, doch folgen jetzt die die folgenden Bogen in einem Zwischenraum von 5—6 Tagen nach. So sehr ich auch wünsche, dass meine Abhandlung endlich erscheine, muss ich doch selbst noch die Revision durchführen, ich bitte mir also die Bogen, nachdem sie corrigiert worden, *möglichst* bald noch einmal zuzuschicken, ich werde dann dieselben umgehend zurücksenden. Bes. mache ich Sie, Herr College, auf Stellen aufmerksam, wo ich genöthigt war, die oft unverständliche Übersetzung wesentlich umzugestalten. Ich muss viel serbisch sprechen und so liegt meine praktische Kenntniss der russischen Sprache seit langem mehr oder weniger brach. Sollten Sie einen Turkologen oder Finologen fragen können, so bitte ich, sich vielleicht schon jetzt zu erkundigen, wie sie die „tiefe und hohe Vokalreihe“ der ungarischen Grammatiker wiedergeben. Melioranskij nennt die betreffende Vokale гортанные и мягкие гласные respektive твердые и мягкие гласные „Reihe“ ist wohl mit rüd wiederzugeben. In den spätern Parthien wird dieser Begriff öfter erwähnt und der Übersetzer hat ihn gründlich missverstanden. Wenn Sie mir gefälligst auf einer Postkarte, das Ergebniss Ihrer Erkundigungen mittheilen wollten! Oder wenn Sie dies auch nicht thun, so ist es rathsam bei Zeiten sich zu orientieren, damit Sie meinen Versuch, die Sache russisch auszudrücken, sofort einer entsprechenden Kritik unterwerfen können. In der Hoffnung dass sich bald die Revision des I Bogens erhalte, bleibe ich mit freundlichem Grusse

Ihr ergebener

Dr. O. Ásbóth
Munkácsy u. 25.

XIII.

d. 10. Okt. 1902.

Geehrter Herr Collega!

Den nächsten Halbbogen, derwegen einer Anmerkung, die auf S. 8. zu übertragen ist, unbedingt nöthig ist zur endgiltigen Drucklegung des II Bogens, sende ich Ihnen am Sonntag! Mit freundlichem Gruss Ihr ergebener

Dr. Ásbóth

XIV.

Budapest, d. 23. okt. 1902.
VI. Munkácsy u. 25.

Sehr geehrter Herr College!

Ich sende heute die letzte Parthie der Correctur. Sie haben Recht, dass ich viel Mühe damit gehabt, doch schliesslich bin *ich* ja der Verfasser und so ist es nur recht und billig, dass ich dabei auch meine Plage habe. Viel unangenehmer war mir bei der ganzen Sache, dass auch Sie, geehrter Herr College, dabei viel Verdruß und Arbeit gehabt haben, mehr als ich ursprünglich voraussetzen konnte und als selbst von dem Redacteur einer Zeitschrift sonst verlangt werden kann. Empfangen sie als geringe Entschädigung nochmals meinen wärmsten Dank für all die Mühe, welche Sie sich gegeben haben, meine Abhandlung in möglichst tadelloser Form erscheinen zu lassen. Für ein anderes Mal muss ich mir ernstlich überlegen, ob ich nicht vielleicht doch lieber versuchen soll mich in das Russische so weit hinein zu arbeiten, dass ich vielleicht wenigstens dem deutschen Mscr. einen Übersetzungsversuch von mir selbst beilegen kann, der hoffentlich Missverständnisse zum grössten Theil ausschliesst.

Und nun möchte ich noch eine letzte Frage aufwerfen. Ich schreibe meinen Namen: Ásbóth, ein aderer Zweig der Familie schreibt ihn Asbóth ohne Zeichen auf A. Dieses Zeichen ist von dem darauf folgenden s auf das A gerathen, man schreib früher A'sbóth, wobei's das modifizierte Zeichen für das noch ältere s = š u. ž war und die Aufgabe hatte zu bezeichnen das(s) der s(š) Laut tönend ist also zs = ж zu bezeichnen hat. Nach der jetzigen Aussprache und dieser geschichtlichen Entstehung der Schreibung unseres Familiennamens weiss ich nicht ob derselbe im Russischen nicht Ажбот zu schreiben ist. Sie schreiben ja ohne weiters Миклошич nach der Aussprache, ein Миклосих wäre entsetzlich, und doch ist die Umschreibung Ашбот ein wenig danach angethan. Eine genaue Buchstabenumschreibung ist es ja ohnedies nicht schon wegen des fortgelassenen, allerdings nicht gesprochen h-s am Ende. Sollten Sie meine Ansicht theilen, so bitte ich die Unterschrift am Schlusse des Aufsatzes in Ажбот zu ändern; bes. Gewicht lege ich natürlich nicht darauf, da sich ja die richtige Aussprache auch aus der Schreibung mit ш von selbst ergibt.

Ihren freundlichen Vorschlag statt der Мелих gebrauchten гортанные и небные гласные lieber задние и предние гласные zu gebrauchen, konnte ich leider nicht mehr befolgen, da die Correctur abgeschlossen und abgeschickt war. Ich habe überall гортанные u. палатальные гласные geschrieben, doch wenn Sie wünschen (,) lässt sich das bei der Revision leicht ändern. Hoffentlich bekomme ich dieselbe bald!

Mit ausgezeichnete Hochachtung und freundlichem Gruss

Ihr ganz ergebener
Dr. O. Iv. Ásbóth

XV.

Budapest, d. 13/1907.

Sehr geehrter Herr Kollega!

Für Ihr freundliches Briefchen besten Dank, es hat mir wohl getan zu hören; dass ich auch sonst Freunde in Ihrer Abteilung habe. Vielleicht kommt doch endlich wieder eine Gelegenheit auch persönliche Bekanntschaft mit meinen dortigen Kollegen zu machen. Erlauben Sie dass ich zugleich eine Anfrage richte, um deren freundliche Beantwortung auf einer Korrespondenzkarte ich bitte. Ich habe seiner Zeit für meinen Aufsatz in Известия auch ein Honorar bekommen, sollten die Verfasser, welche Beiträge zu Статьи по славяноведению liefern, keinen Anspruch auf Honorar haben? Ich habe für meinen Aufsatz in dem II Bd. der genannten Статьи nichts bekommen. Ist das bei dem genannten Unternehmen so Usus, so hat das ja weiter gar nichts auf sich, kann ich aber etwas dafür bekommen, so wäre es mir lieb, wenn ich das Honorar im Laufe des Sommers (nach Kis-Disznód l. P. N. Disznód Ungarn) erhalten könnte.

Herr Kollega hatten es in Ihren 1. Brief erwartet, dass ich Anspruch auf alle von der Akademia, wenn ich recht verstehe, wann immer auch vorher herausgege-

bene Werke habe. Da wäre allerdings ein Katalog sehr erwünscht oder eine Angabe, wo ich eine Übersicht wenigstens der auf meinem Gebiet von der Akademie herausgegebenen Werke finden könnte. Wenn es etwas derartiges gibt, wäre ich sehr dankbar für Zusendung oder wenigstens Nennung des betreffenden Verzeichnisses.

Mit freundlichem Gruss

hochachtungsvoll
Ihr
Dr. O. Alsbóth

Ich bleibe noch bis 12 25 in Budapest (VI. Munkácsy u. 25.); 26 Juni — 1 Juli bin ich Nagy Szeben Honterus G. 7; 1 Juli — 1 Sept. — Kis-Disznód 1. P. N. Disznód Ungarn.

XVI.

Будапешт, 9/17 февр. 1908 г.

Высокоуважаемый г. Коллега!

Извините меня, что я опять так беспокою Вас, но дело в том, что я очень желаю иметь Словарь Русск. яз. составл. II. Отд. — Ак. Н. и его уже давно не получаю. Прежде, когда я ещё не бывал членом Вашей академии, я получал выпуск, но уже давно не получал ничего. Последний вып., который я получил, есть II т. вып. VIII. заудок — зелье!! Вместе с новыми выпусками нельзя ли мне прислать также роспис с сочинениями выданными академиею; я раз уже попросил Вас о том, но видно(,) это дело не очень важное опять забылось. Я спереди Вам очень благодарен за Ваши труды и остаюсь с уважением

преданный Вам

О. Ашбот

XVII.

29

Будапешт 2 1/2 фев
1907

«Коллежия» — «Коллежия»

Через свои личные знакомства, в
которых я благодарю организацию
вашу благодарю за то, что идея
выбрана в честь. К сожалению
я не могу сообщить вам об этом.
Ясно за эту печальную работу
и организацию, но мне все сердце
за вас и откровенно желаю
и успехов!

Спасибо и за то же время от
вашей организации, не вынужден. Да
от 1907 и оттого выходящий Слов.
Слов. Русского языка, который,

который я получил, Слов., выходящий
отца выходящий (заключительный
— заключительный)! К сожалению
Слов. выходящий. Слов. и
организация, которую выходящий
организация II т. I (P
Слов.), выходящий Кривичан
и выходящий, выходящий, выходящий
уже и II.
Примите участие в организации
вашей организации, выходящий

Оскар Ашбот

Asbóth Oszkár levele
A. A. Sahmatovhoz
(1907. febr. 28.)
Jelzete: F. 134. Op. 3. No 68

Будапешт, 15/28 февр. 1907

Многоуважаемый господин коллега!

Перед мною лежит письмо, в котором я поблагодарил официально Вашу Академию за то, что меня выбрали в члены корреспонденты.

А теперь позвольте мне поблагодарить за эту нечаянную радость не официально, но от всего сердца Вас и остальных членов II. отделения!

Можно ли в то же время полюбопытствовать, вышел ли от 1901 г. новый выпуск Словаря Русского Языка; последний, который я получил, был, „Второго тома выпуск пятый“ (закреплять — заносить)! Материалы для Слов. древне-русск. языка я тоже получаю, последний выпуск мне присланный Том III. вып. I (Р — Степ —), из статьи Крымскаго в Известиях я узнал, что вышел уже и вып. II.

Примите уверение в совершенном моем почтении и преданности

Оскар Ашбот

XVIII.

Dr. O. Asbóth
II., Vimbó u. 28.

Будапешт, 3 мая 1913 г.

Алексей Александрович!
Любезнейший коллега!

Я только вчера вечером узнал, что наша академия наук выслала меня и коллегу, Kövesligethy (Кёвеплигеты) проф. космографии на конгресс академии. Я очень рад что буду иметь случай видеть Вас и других мне только по их сочинениям знакомых ученых, но мне немножко и страшно, ведь тому больше 30-ти лет назад что я был в С. Петербурге а и тогда я не приехал сам но с молодым русским ученым, который жил уже прежде в Петербурге. Все таки радуюсь, что найдем кого-нибудь на вокзале, у которого можно будет узнать в котором отеле остановиться. Я еще вчера написал проф. Ягичу в этом деле и послал сегодня Вашей Академии Наук телеграмм, в котором я явил, что уезжаем в четверг вечером, и приедем в субботу в полдень. Но это все не важное дело, главное в том, что увижу опять С Петербург, что я лично познакомлюсь с Вами и что буду иметь случай многому учиться, а этому я рад, немножко неловко, что давно уже не упражнялся в русском языке, это ничего, ведь я буду больше слушать неж ли говорить. II так до свидания!

Преданный
Вам

Оскар И. Ашбот

В этот случай здешний генер. Конзул засвидетельствует так что именно мы высланы венг. академию (sic) вместо Goldziher-а и Königa. И так может быть, что мы уедем только в воскресенье вечером, известнаго впрочем не могу сегодня написать потому что без моего коллеги ничего решать не могу, хотя он моложе меня, я все таки не желаю ничего делать, в чем он не согласен. Извините что Вас опять так беспокоил.

До скорого свиданья

Ваш

Оскар Ашбот

XIX.

Будапешт, 4 мая 1913

Многоуважаемый Алексей Александрович!

Сегодня я получил письмо от Ягича и кроме того также программы и другие бумаги. Теперь знаю уже где остановиться только не знаю, когда уехать, потому что во первых мы не получили ещё билетов. (Старые были выставлены на имя Голдцигера, вместо которого приеду я, и скоро помершего Кёныга, вместо которого приедет Radó de Kövesligethy проф. космологии) а во вторых потому что нам не к

..... ведь мы не члены комитета. Если г. Коллега позволит мне бы Вам телеграфировал день нашего приезда с просьбою взять для нас двух одну общую комнату с двумя кроватями в Конечно только если мыслите, что без того будет трудно получить номера. Но важнее этого другая просьба. Я вчера, когда ещё не знал программа, телеграфировал „Академии Наук“, что мы уезжаем в четверг вечером и приедем в субботу в полдень. Будьте так любезны, любезнейший Алексей Александрович сказать г. секретарю прежде всего ожидаем наши билеты, только если уже нельзя дальше ждать, уедем и без новых на наши имена (Dr. Oskar Asbóth Dr. Radó de Kövesligethy) выставленных билетов. Коллеге Кёвешлигети, по совету русск. ген. Конзулу (sic) телеграфировал сегодня г. председателю, которого лично знает, ради билетов!

XX.

Budapest 12/25/9. 1913.

II. Bimbó u. 28.

Sehr Geehrter Herr Kollege!

Ich habe heute doppelte Veranlassung Ihnen zu schreiben, u. Ihnen endlich für Ihren herzlichen Brief o. 29. Juli/5. Aug. zu danken. Es hat mich ausserordentlich gefreut, dass Sie mit mir Einer Meinung sind betreffs der Angelegenheit Perfecki. Ich habe erst nach meiner Rückkehr rein zufällig erfahren, dass P. doch nach Munkács gefahren ist, obwohl vom ihm dringend abgeraten hatte; hoffentlich hat er keine gar zu unangenehmen Erfahrungen dort gemacht, es wäre mir leid. Dann aber hat mich in Ihrem Brief die Bemerkung hoch erfreut, dass Sie u. Ihre l. Frau Gemahlin froh sind meine Bekanntschaft gemacht zu haben. Ich ward in Ihren l. Haus wirklich so aufgenommen u. fühlte mich so heimisch, als seien wir seit vielen, vielen Jahren bekannt, dafür danke ich Ihnen u. Ihrer l. Frau Gemahlin von ganzem Herzen, dies gehört mir zu den schönsten Erinnerungen, die ich aus Petersburg mit nachhause gebracht habe!

Und nun gehe ich zu der anfangs erwähnten „doppelten“ Veranlassung Ihnen gerade heute zu schreiben, über Am Morgen, bevor ich in meine Vorträge ging, las ich eine kleine Notiz über — Sie, als ich dann zu Mittag nachhause kam, fand ich einen Brief von Bonkáló, der mir nicht genug danken kann, dass ich ihm behilflich war, einen längeren Urlaub zu erhalten u. dass ich ihn an Sie, geehrter Herr Kollege empfohlen habe. Ich danke Ihnen u. dem übrigen Herren für alles, was Sie dem jungen Mann Gutes tun; wenn in Ihm das Streben nach rein wissenschaftlicher Forschung erstarkt, so soll u. wird er auch Ihnen stets dankbar sein, so wie er auch mir bis jetzt doch als ein treuer, dankbarer Schüler erwiesen hat, der auch manche etwas bittere Lection von mir gern u. ohne Groll hingenommen hat u. nun, wie es scheint, auf dem richtigen Wege ist.

Und nun komme ich zu der ersten, ernsteren Veranlassung. Ich übersetze Ihnen wörtlich, was Melich von Ihnen in einer kleinen Notiz sagt (Magyar Nyelv September Heft p. 333. Diese Zeitschrift erscheint immer am 25-ten d. monaten u. ich habe sie erst heute morgens erhalten). „... Derartige finische Wörter slavischen Ursprungs sind: kuontalo, suntia. Diese Wörter sind nach Mikkola altrussische Lehnwörter. Sachmatov schreibt nun von diesen finnischen Wörtern (s. Russkij filolog. vjestnik 1913. p. 11). dass sie nicht altrussische Entlehnungen sein können, denn die derartigen Vokale (er denkt natürlich an *ę, ǫ*) sind schon im *Ur-Russischen geschwunden* damals aber konnten die Finnen noch nicht mit Russen verkehren. Nach ihm sind die obigen Wörter entweder dem Urslawischen, oder irgend einer westslaw. Sprache, vielleicht dem Altpolnischen entlehnt. — Wir können Sachmatovs Lehre nicht annehmen. Da ist ja das ungarische Wort lengyel (=Pole), welches altruss. Lehnwort im Ungarischen ist (im VIII. IX. Jahrh.) und in dem ebenfalls ein altruss. Nasalvokal steckt.“

Ich weiss noch nicht, der ob Melich Русский Фил. Вестник selbst besitzt, oder für die Bibliothek des National Museums bestellt hat, deren Custos er ist, jedenfalls sitzt er darauf u. ich kann schwerlich dazu gelangen, ohne ihn persönlich darum anzusprechen, was bei dem gespannten Verhältnis für mich nicht gern angenehm ist. Aber daran bin ich überzeugt, dass, es sich hier um ein Missverständnis handelt u. am liebsten wäre es mir, wenn Herr Kollege selbst gern kurz (oder wenn

Sie wollen auch ausführlicher) darauf antworten wollten. Ich würde dann Ihre Antwort übersetzen, u. sie könnte Ende November in meiner Zeitschrift Nyelvtudomány erscheinen. Wenn aus irgendeinem Grunde das ablehnen würden (ich hoffe aber sehr, dass dies nicht geschehen wird (so müsste ich darauf antworten, was schon viel schwerer wäre, da ich 1. den Aufsatz in Русск. Фил. Вестник nicht gelesen habe; z. Ihre Antwort über e, o im Altruss, zwar sehr wohl ohne, aber in Ihren zerstreuten, mir 2. Teil gar nicht zugänglichen Aufsätzen sehr schwer zusammentragen könnte; 3. Auch Ihr Aussicht über die ersten Berührungen zwischen Finnen u. Russen nicht kenne. Wenn Sie also, lieber Herr Kollege, mich nicht in der Lage versetzen können Ihre Sache zu vertreten — u. ich fürchte, dass wird eben nicht leicht gehen — so ist es doch wohl am einfachsten, Sie übernehmen es selbst auf Melich's Behauptung zu antworten, dass im Russischen im VIII—IX. Jahrhundert nach Ihrer Ansicht keine Nasalvokale mehr existiert hätten. Mir wäre es ein grosses Vergnügen von Ihnen wenigstens in dieser bescheidenen Form einen kleinen Beitrag für meine Zeitschrift zu gewinnen, wollen Sie aber Ihre Ansicht über das Bestehen der Nasalvokale im Altslawischen eingehender behandeln, à la bonheure! ich stelle Ihnen so wenig oder so viel Raum zur Verfügung als Ihnen angenehm ist.

Nun aber viele herzliche Grüsse an sie alle, hoffentlich haben Sie einen guten Sommer gehabt u. sind frisch u. fröhlich nach Petersburg zurückgekehrt!

Ihr getreuer
Dr. O. Asbóth

Asbóth Oszkár levelei Vs. Millerhez

I.

Budapest, d. 9. Dec. 1890*

Sehr geehrter Herr Collega!

Ich weiss nicht, wie ich Ihnen für Ihre Mühe u. Liebenswürdigkeit genug danken soll. Sie haben in freundlichster Weise die Erinnerung an jenen schönen Tag geweckt, die wir zusammen verbracht haben.

Hilferdings erwähntes Werk wird vol die Universitätsbuchhandlung anschaffen.

Von den Werken über die Vogelwelt habe ich Kajgorodovs' Werk gewählt u. schon bestellt. Nach dem, was ich bisher von diesem Autor weiss, verspreche ich mir viel von dem Buch, das sich angenehm liest u. aus dem ich gerade so viel werde lernen können, als ich meinem Zweck brauche.

Ich bin Ihnen sehr dankbar dafür, dass Sie auch noch die Mühe übernehmen wollen, die Anschaffung der Bücher zu vermitteln. Da ich jedoch in directer Verbindung mit A. Deubner in Petersburg stehe, so fällt das natürlich von selbst weg u. ich brauche Ihre Liebenswürdigkeit nicht zu missbrauchen. Prof. Budenz ist wohl auf. Wir haben gegenwärtig wieder einen Gast aus Russland (A. L. Petrov aus St. Petersburg) u. hören in Folge dessen manches aus erster Quelle was uns interessiert.

Mit freundlichem Gruss

Ihr.
ergebener
Dr. O. Asbóth

II.

Budapest d. 31. Dez. 1903.
VI. Munkácsy G. 25.

Sehr geehrter Herr Kollege!

Das freundliche Entgegenkommen, das ich stets in Petersburg gefunden habe, gibt mir den Mut mich mit einer wissenschaftlichen Frage an Sie, sehr geehrter Herr Kollege, als einen der kompetentesten Richter zu wenden. Es handelt sich um ein Gebiet, das, wie am besten wissen, einem Laien ganz bes. Schwierigkeiten entgegenbringt, um ein pehlevi Wort.

Horn führt in seinem Grundr. d. pers. Et. N° 501 zu p. xvaher Schwester eine Form *xoh* und ein pehlevi *xuk* ans PTgl. an. Mir ist es nun, als ich weitem Aufschluss über dies pehl. *xuk* suchte, aufgefallen, dass in dem Grundr. d. iran. Philol. dies *xuk* ebensowenig vorkommt, wie jenes pers. *xoh*. Dies veranlasste mich in erster Linie Horn selbst zu fragen, seine Antwort befriedigt mich aber nicht ganz; beide stammten „aus den neup. Wörterbüchern resp. aus den Pehlevi-Páfond Glossary“ „Belege“ habe er „für keines der beiden Wörter gehabt“. Und nun kommt, etwas, was ich nicht ganz verstehe: „Neup. *xoh*, phlv. *xuk* müssen gegen *xuâhar* Nominativa sein, wie pid. gegen *pidar* etc.“ Ja dann muss aber pehl. *xuh* doch gewiss *xuh* gelesen werden od. *xoh*; denn *k* kann in dieser Stelle sonst nicht erklärt werden. Nun führen Sie, sehr geehrter Herr Kollege, allerdings vereinzelt Schreibungen von *k* statt *h* in. Gr. I. 262. Anm. 9. an, im Ganzen scheint dies aber doch eben sehr selten zu sein. Sie würden mich sehr verpflichten wollten, damit ich weiss, was man darauf bauen kann u. was nicht. Könnte in *xuk* etwa ein Suffix stecken, lässt sich überhaupt mit einiger Sicherheit konstruieren, was aus dem Wort für Schwester mit einem -*k* Suffix geworden wäre? Wenn Herr Kollege überdies noch Musse finden mir in ein par Worten mitzuteilen was für ein altes persisches Werk Sie veranlasst hat *Georgisch* zu treiben, um die georgische Übersetzung des schlecht überlieferten persischen Werkes zur Restaurierung des persischen Originals zu benützen, wie mir Prof. Jakob erzählte, so wäre ich auch dafür sehr dankbar. Es liesse sich dies als interessanter Beleg dafür anführen, wie manches für den Iranisten gerade im Georgischen zu holen wäre; hat doch das Persische früh einen mächtigen Einfluss auf das Georgische gehabt. Vor allem bitte ich freilich um gütige Beantwortung meiner ersten Frage, wofür Ihnen höchst dankbar sein wird

Ihr ganz ergebener

Dr. O. Ásbóth Univ. Prof. u. Akad.

III.

Budapest d. 1. Febr. 1905.

VI. Munkácsy G. 25.

Sehr geehrter Herr Kollege!

Ihre überaus liebenswürdige Beantwortung einer Frage, die ich Ende 1903 an Sie gerichtet, gibt mir den Mut mich abermals mit einigen Fragen an Sie zu wenden. In erster Reihe interessiert mich die 1. Frage, die andern bitte ich bloß als mitgelaufene zu betrachten u. einfach nicht zu beantworten, wenn die Beantwortung derselben Ihnen Mühe bereitet.

1. Das Maultier heisst im Ungarischen *öszvér*, in einem alten Glossar finden wir statt desselben *eszpér* und dies gilt als die ältere Form. Man hat seit mehr als 100 Jahren das Wort immer wieder aus p. *altar* (ester) zu erklären gesucht, doch diesem gegenüber würden wir höchstens ein *ösztér* erwarten können. Munkácsy hat *asp+xar* darin gesucht, doch das hätte doch wohl im Persischen selbst ein *asxar* mit ähnlichen Verlust von -*p*- zw. d. Kons. ergeben, wie wir ihn in *astar* selbst bemerken.

Oder glauben Sie nicht?

Da wir gar nichts Näheres über den iranischen Einfluss in unserer Sprache wissen — wir haben eben noch keinen tüchtig geschulten Iranisten —, darf man sich nicht auf das Schriftpersische beschränken, sonder muss auch in den Dialekten sich umsehen, ob nicht eine einfachere u. auch lautlich ungezwungener Erklärung dort zu finden ist. Wenn der Name des Maultieres jedenfalls ein altes iranisches Element im Ung. ist, so kann es nur eventuell geradezu als Leitmuschel zur Entdeckung des Dialektgebietes dienen, in dem wir vielleicht die Lösung auch anderer Rätsel entdecken werden, deshalb liegt mir so viel daran dies Wort womöglich in seinem Habitus zu verstehen. Ich bin zunächst von einer Lauterscheinung der westlichen Dialekte ausgegangen, in denen *intervocalisches t schwindet* u. habe zunächst an die kaspischen Dialekte als auch geographisch so gelegen gedacht, dass eine Berührung mit dem Ungarischen in alter Zeit denkbar wäre. Wenn in den Kasp. Dialekten (D. Grundriss I: 2:352. 110) der „Vater“ maz. *pir*, *per*, gil *pier*, tat. *pier*, wenn

der „Bruder“ maz. *birar gil brar*, tat. *biruor* samn. *berar* lautet, so kann einen skr. *as'vatara*- „Maultier“ in diesen Dialekten eine Form entsprechen (etwa* *espar?*) aus, welcher das alte ung. *eszpér* (e—a ergibt um Ung. durch Ausgleichung der Vokale e—é: челядь > cseléd!) spielend zu erklären wäre. Der Umstand, dass *as'vatara* seiner Bildung nach wol ursp. ein Compar. ist, spräche nicht gegen meine Erklärung, obwohl das Comp. — *tarter* wie § 124 zeigt sonst sein -t- bewahrt, denn das Wort wurde gewiss späterhin nicht mehr als Comparativ empfunden, konnte wenigstens sehr leicht entgleisen.

Ich würde Sie nun, sehr geehrter Herr Kollege bitten, sich darüber zu äussern was Sie zunächst vom prinzipiellen Standpunkt gegen die Möglichkeit einer solchen Erklärung etwa einzuwenden hätten. Dann aber würde ich sehr bitten mir womöglich einige Spuren anzudeuten, die mich vielleicht zur Auffindung eines derartigen Reflexes in den t-losen Dialekten von *as'vatara* führen könnten. Einstweilen steht mir hier gar nichts zur Verfügung als die im Grundriss I: 2:345 angeführte kleine Studie v. Fr. Müller über d. Maz. Dialekt u. Melgounov *Essai sur les dialectes de Mazanderan et de Ghilan* im ZDhg 22. 1868. doch werde ich auch die Arbeiten, welche in dem Petersb. Bulletin erschienen sind, aus der Ak. Bibliothek nach Hause bringen. Überdies hoffe ich mir Dorn's Beiträge zur Kenntniss der iranischen Sprache verschaffen zu können. Aus Melgounov's Aufsatz erfahre ich, dass im Maz. f. das Maultier ein aus d. Türk. entlehnter Ausdruck (*katir*) gebracht wird. Wenn Herr Kollege, wie ich annehmen kann, Hilfsmittel bei der Hand haben, aus denen ersichtlich ist wie das Maultier in andern Dialekten heisst, die hier in Betracht kommen, so bitte ich freundlichst nachsehen zu wollen.

2. Das ung. Wort f. „Glas“ (= стекло) *üveg* ist von Tomaschek aus ossetisch *awg* erklärt worden. Doch kann ich diesem osset. *awg* (zu dem Munkácsi auch ein osset. *awgä* anführt) nicht recht auf die Spur kommen (Bischof Josephs russ. oss. Wörterbuch besitze ich nicht!) nur eins ist mir ziemlich klar, es kann kein echt oss. Wort sein, das direkt einem pehl. apak entsprechen könnte. Munkácsi zitiert mit Berufung auf eine Mitteilung v. Vsev. Miller nach d. Adj. *avg'in* „gläsern“ dies ist aber offenbar identisch mit einem pers. Adj. **abgin* (**avgin*) aus dem *abgina* „Krystall, Glass mittelst- a = pehl.-ak stammt. Sie würden mich sehr verbinden, wenn Sie über dieses pers. *abgina* ein par aufklärende Worte mir schreiben wollten; ich kenne es bloß aus Hübschmann Armenische Grammatik I 103, wo er in d. Note auch jung. pehl. *awginak* Quecksilber oder Spiegel zitiert, was d. pers. Wort lautlich genau entsprechen würde. Da die Übertragung d. Bedeutung „wässrig“ > „gläsern“ gewiss nicht zufällig in Pers. u. Osset. sich unabhängig von einander zufälliger Weise ganz gleichmässig vollzogen haben dürfte, nehme ich an, dass die ganze Bildung entweder auf eine gemeinsame ältere Quelle zurückgeht od. dass das osset. *awg'in* ein pers. Lehnwort ist. Das oss. *awg*. ist lautlich nicht gut anders erklärbar, als wenn wir eine spätere Abstraction des Subst. aus dem Adj. *avg'in* annehmen u. eine ähnliche Abstrahierung eines **avg* aus **avgin* (zu *avgina-abgina*) liesse sich auch f. einen pers. Dialekt vermuten. Ich habe also keinen Mut das Ung. *üveg* direkt f. osset. zu halten, einmal weil ich oss. *awg*. (wenn es auch wirklich existieren sollte) nicht für eine echte, alte oss. Bildung halten kann, zweitens aber weil auch lautliche Schwierigkeiten uns zwingen einen etwas andern Lautkomplex als Ausgangspunkt anzunehmen, und dieser Lautkomplex hätte nach meiner Annahme ebenso gut pers. als osset. sein können.

3. Ung *méreg* Accus. *mérge-t* „Gift“ wird aus d. Osset. erklärt, weil hier *marg* ganz dieselbe Bedeutungsentwicklung zeigt, während z. B. pers. *marg* die urspr. Bedeutung „Tod“ bewahrt hat. Nun könnte man allerdings annehmen, dass die Bedeutung „Gift“ aus d. „Tod“ sich so leicht auch selbständig entwickeln konnte („den Tod trinken“ > „Gift trinken“), dass diese Übereinstimmung der Bedeutung gar nicht sehr schwer in die Wagschale fällt, es wäre mir aber doch lieber, wenn ich, falls es etwas derartiges gäbe, direkt auf einen andern iranischen Dialekt hinweisen könnte, wo das Wort dieselbe Bedeutung wie im Oss. angenommen hat.

4. Schliesslich hätte ich noch eine Bitte. Meine Zeit erlaubt es gegenwärtig u. voraussichtlich auch in d. allernächsten Zukunft nicht, dass ich so intensiv u. ohne Unterbrechung Persisch treibe, um mir die Aussprache der einzelnen Wörter so zu

merken, dass ich sie später mit Sicherheit in der Urschrift zu lesen im Stande wäre. Gleichwohl möchte ich eine persische Grammatik mit einer einfachen Beispielsammlung halb durchlesen halb durcharbeiten, um einen Einblick in dem Sprachbau zu bekommen u. leichter das einschlägige Material zu verstehen. Ich habe Clair-Tisdall's Modern Persian Conv. Grammar durchzunehmen angefangen, als aber die *Transcription* der Übungsstücke aufhörte, hörte auch die Sicherheit auf. Ich möchte daher eine Grammatik benützen, die mich von Anfang bis zu Ende als Anfänger betrachtet u. alles transcribiert (die Urschrift möchte ich allerdings dabei nicht vermissen!). Wenn es ein derartiges Hilfsmittel gibt, so bitte ich es mir freundlichst anzugeben. Die Grammatik kann in welcher europäischen Sprache immer geschrieben sein. Ich habe mir seiner Zeit auf Vsev. Miller's Rat Kazimirski's Werk angeschafft, aber die *Dialogues français-persan* sind ganz u. gar nicht geeignet einem Anfänger in die Sprache einzuführen u. das dazu gehörige Vocabulaire benütze ich nur äusserst selten, weil die Umschreibung in der Regel fehlt. Überdies brauchte ich ein viel kürzeres Handbuch, das ich tatsächlich von Anfang bis zu Ende durcharbeiten im Stande wäre.

Und nun, sehr geehrter Herr Kollege, entschuldigen Sie, dass ich so viel auf einmal bitte. So vielseitig ich auch mich auf den riesigen Gebiet zu orientieren suche, das gerade der ung. Sprachforscher gelegentlich betreten muss, so bin ich doch natürlich nur auf einen ganz winzigen Teil desselben halbwegs sicher nicht vollkommen irre zu gehen u. lasse mich gern von den Männern belehren, die nur das Beste u. Zuverlässigste zu bieten vermögen. Für ihre freundliche Unterstützung habe die ich allerdings nichts als meinen innigsten Dank! Mit ausgezeichnete Hochachtung

Ihr
dankbarer u. ergeb.

Dr. O. Ásbóth
Univ. Prof.

Ásbóth O. levelei I. A. Baudouin de Courtenayhoz

I.

Будапешт 6 аго марта 1884 г.
23 аго февр.

Милостивый Государь!

Мне известно, как Вы уважаете проф. Буденца. Вы были всегда так вежливы про-
(ив него до самого последнего времени, по этому я уверен, что Вы с удовольствием
тудете участвовать в праздновании 25 летнаго юбилея его ученнаго деятельности (sic)
6 нашей земле. Банкет будет 4/16 аго числа в Hotel Hungaria и начнется в 8 часов
вадрес Буденц Банкет). Поздравления от Вас непременно очень обрадует профессора.

Преданный Вам

Оскар И. Ашбот

супплент славя. каф.

A levél hátoldalán I. A. Baudouin de Courtenay kézírásával az általa elkül-
dendő üdvözlő távirat szövege található ceruzával, majd tintával.

A távirat a következőképpen hangzik:

Budapest Budenz Banket

Hoch dem Indogermanen, welcher
das Feld der finnischen Philologie
so fruchtbar bebautet

Baudouin,

Ásbóth mellékelte leveléhez a Budenz-bankett meghívóját is.

Asbóth O. levele F. F. Fortunátovhoz, amelyben köszönetet mond, hogy az Orosz Tudományos Akadémia levelező tagjává választották.

Будапешт 15/28 февр. 1907

Милостивый Государь!

Прошу Вас покорно выразить Императорской Академии Наук мою глубочайшую благодарность за неожиданное и незаслуженное отличие и преданный мне диплом.

Примите уверение в совершенном моем почтении и преданности

Оскар Ашбот
член. корресп.

Asbóth Oszkár levelei K. Ja. Grothoz

I.

Будапешт, 8 ого марта 1884
25 февр.

Многоуважаемый Константин Яковлевич!

Мне теперь не до того, чтобы написать длинное письмо, хотя уже давно хотел бы Вам послать несколько строк. Сегодня я хочу только уведомить Вас о том, что 4/16 аго числа будет чрезвычайное интересное празднование 25 аго юбилея писательской деятельности проф. Будэнца в 8 ч. вечера (Budenz Banket Hotel Hungaria). Вот Вам и приглашение! Я все ещё не успел перечитать всех Ваших интересных статей. В сборнике Ламанск. я прочитал с живым нитересом статью о Ниче и Марцали.

Если Вам известно, где мне искать дельных замечаний об основании монастыря в Meseritz-e (в Позене), кто его основал и кто был первый игумен его, прошу покорно Вас напишите мне чем скорее.

Жму Вам крепко руку.

Преданный Вам

Оскар Ив. Ашбот

II.

Будапешт 10 апр. 1893 г.

Многоуважаемый Константин Яковлевич!

Рекомандую Вам молодого человека, именем Степан Самога, который будет оставаться несколько времени в Варшаве, чтобы заниматься в библиотеках.

Жму Вам крепко руку

Весь вам

Оскар Ашбот

Asbóth Oszkár levelei Vl. I. Lamanskijhoz

I.

Будапешт, 7 ноя 1903.
25 окт.

Владимир Иванович,
Многоуважаемый Коллега!

Я получил Ваше м. письмо немного позже, потому что меня зовут Оскаром — мой двоюродной брат Иван (ведь Вы написали на конверт Johann), ... автор большого сочинения о Боснии, не знает славянских языков, кроме того мне не удалось тотчас узнать какого Вы именно сочинения желаете. Теперь я знаю и надеюсь, что скоро получу его от книгопродавца чтоб его послать немедленно Вам.

Мне очень приятно, что можно посылать статьи для Вашего Сборника до 2/15 апр.; я теперь через-чур занят острой полемикой против Мункачия, который писал скандальное сочинение (Árja — kaukázusi elemek a magyar—finn nyelvekben), и мне приходится заниматься между прочим и Кавказкими, языками особенно грузинским.* Так я не мог написать до сих пор хоть маленькую статейку для Вас, но до апреля мо-

* Munkácsi nevezett könyvéről Asbóth terjedelmes recenziót is írt a Nyelvtudományi Közleményekben (XXXIII. évf. 92—122., 216—235., 449—475. 1.)

жет быть хватит время и на это, что я очень и очень желал бы. Я .. сказал о новом сроке и Мункачию а Янку (т. е. Янку — Jankó János) некуда послать известия, он переселился в другой свет!

Если уже знаете, когда будет конгресс, напишите мне пожалуйста; у меня разные планы за будущий год и я очень желал бы знать вовремя, когда мне собираться в Петербург.

Прошу Вас принять уверение, что Вы Уважаемый Владимир Иванович, чрезвычайно обрадовали меня, что Вы обратились с Вашей просьбой именно ко мне, и что я в всякое время буду очень доволен, если мне представится случай быть к Вашим услугам. С глубочайшим уважением

Оскар Ив. Ашбот

Мой адрес

Dr. O. Asbóth
BUDAPEST, VI.,
Munkácsy u. 25.

II.

Будапешт, 12 дек 1903
30 ноя

Глубокоуважаемый Коллега!

Я никогда и не думал о том, что Вы мне пришлете деньги за отправл. книгу, ведь я получаю много русских книг даром и я редко могу оказаться за это признательным. Теперь уже поздно, но в другой случай прошу покорно обратиться на меня без церемоний и не спрашивать цены книг, я буду всегда счастлив, как найдется что-нибудь интересное для Вас, в нашей литературе.

Но это пустяки, перейдемте на ваш вопрос о наших русских. Я конечно все сделаю, что в моей силе, что экспедиция не нашла у нас и нахожу составление экспедиции самым счастливым, только сомневаюсь немного, будет ли г. Szambel участвовать в нем хотя я очень желал бы это и сам буду стараться, чтобы убедил его, что он непременно должен принять лестное поручение. Все наши ученые, которые когда-нибудь путешествовали с научными целями по России, должны признаться, что приняли их радушием, было бы стыдно и обидно, если бы не приняли таким же радушием и Вашу экспедицию. Вот это мое мнение о деле и я готов бороться до крайности против других мнений, если будет надобно. Поэтому я покорно прошу Вас, напишите мне когда момент придет, я буду говорить в Академии и в министерствах в пользу Вашего дела, мне надо только знать когда Вы думаете прислать экспедицию и подробный программ её деятельности. Может быть и Вы найдете уместным намекнуть на то, что Вам будет очень приятно, если и венгерская Ак., или правительство назначат кого-нибудь из наших ученых, который проагажал бы экспедицию и участвовал в её работах, хоть это конечно не кажется непременно нужным, если г. Szambel или другой ученый из Венгрии будет там. Я жду только новых указаний, особенно и о сроке экспедиции, чтобы начать агитацию. Пока прошу Вас быть уверен

в глубоком моем уважении
и преданности

О. Ашбот

Dr. O. Asbóth VI., Munkácsy u. 25

III.

Будапешт, 10/23 февр. 1904

Глубокоуважаемый коллега!

Я знаю, что теперь у Вас не до конгресса и до Конгрессного Сборника ведь настали тяжелые дни для русского народа. Но так как мне велели послать статью за Сборник до 2-ого Апреля то, я как аккуратный человек не буду спокоен, пока Вы и явите, статью не *надо теперь* послать.

На днях она будет готова, дело только в том, переписать ли ее или отложить в сторону. Если она теперь все равно не будет печататься, я оставлю ее в концепте, потому что я переписывая свои статьи, всегда перерабатываю их; значит мне не до того переслать ее теперь, если она выйдет может быть только через год, или еще позднее.

Поэтому покорно прошу Вас, будьте так любезны и напишите мне на открытом письме, послать ли статью теперь. Если она пока осталась в концепте, я смогу ее послать Вам как только мне явите срок две недели через.

Желаю Вам от всего сердца, чтобы Вы пережили это тревожное время как можно мирнее и прошу Вас быть уверену

в глубоком моем уважении и преданности

О. Ашбот

I R O D A L O M

1. Melich János, Asbóth Oszkár (Nekrológ) Magyar Nyelv. XVI. 1920. 156. l.
2. Rubinyi Mózes (Alföldi Mihály), Asbóth Oszkár (Nekrológ) Magyar Nyelvőr XLIX. 1920. 122. l.
3. Angyal Endre, Asbóth Oszkár. Magyar Nyelvőr. 1952. 407—419. l.
4. Я. И. Штернберг, Дневник поездки в Россию Оскара Ашбота в 1882 году. Studia Slavica. 1964. T. 10, fasc. 3—4.
5. F. Šebjanič, Slovenske pisma madžarskega slavista Oskarja Asbótha, — Murska Sobota. 1964.
6. A. Angyal, Oszkár Asbóth und die Slovenische Gelehrtenwelt. Studia Slavica. XIII. 1967. 127—144. l.
7. Angyal Endre, Asbóth Oszkár. 410. l.
8. Asbóth Oszkár, Szláv szók a magyar nyelvben. Bp. 1893. 42. l.
9. Munkácsi Bernát, A magyar—szláv ethnikai érintkezés kezdetei. Ethnographia VIII. 1897. 1—30. l.
10. V. Kiparsky, Russische historische Grammatik Bd. I. Heidelberg, 1963. 74—84. l.
11. А. И. Исаченко, Древнерусские этюды. Люблина 1940. 9—11. l.
12. Asbóth Oszkár, A magyar nyelvbe került szláv szók átvételének helye és kora. Bp. 1903. 36—37. l.
13. Kniezsa István, A magyar nyelv szláv jövevényszavai. I. Bp. 1955. 312., 501. l.
14. Kniezsa István, Idézett mű 140., 145. l.
15. Kniezsa István, Idézett mű 587. l.
16. Magyar Nyelv, 1916. 333. l.
17. Munkácsi Bernát, Idézett mű. 465., 510. l., 620. l.
18. Bárczi Géza, Magyar Szófejtő Szótár. Bp. 194. l., 203., 320. l.
19. И. А. Бодуэн де Куртене, Избранные работы, I. Москва, 1963. 16. l.
20. „Asbóth kiváló szlavista barátainak és kartársainak körében töltötte szabad idejét” — írja az Akadémiák Nemzetközi Szövetségének 1913. május 11-től 18-ig Szentpétervárott tartott ötödik közgyűléséről készült jelentés. Akadémiai Értesítő. Bp. 1913. 504. l.
21. Nyomdatechnikai okok miatt a szerb kirillica néhány betűjét és néhány mellékjelet nem jelölhettünk a levelekben.

ПИСЬМА О. АШБОТА К РУССКИМ УЧЕНЫМ (Данные к истории венгеро-русских научных связей)

И. БИХАРИ — И. ТОТ

(Резюме)

В этом году отмечается 50-летняя годовщина со дня смерти О. Ашбота. Виднейший представитель венгерской славистики умер 2-ого августа 1920 г. Его преждевременная смерть вызвана унижениями и реторсиями, имевшими место в период контрреволюционного режима в 1919 году за его прогрессивные взгляды.

Он был первым большим представителем венгерской славистики. Первоначально он намеревался заниматься сравнительной грамматикой индоевропейских языков, поэтому в течение долгих лет изучал санскритский язык. По предложению берлинского профессора А. Вебера, он начинает заниматься славистикой. С 1881 года работает на кафедре славистики Будапештского университета; в 1882 и 1889 годах совершает научную

поездку в Россию; с 1892 г. О. Ашбот является профессором славянской филологии. К этому времени он уже стал известным ученым и в период Первой Венгерской советской республики в 1919 году берет на себя обязанность быть деканом в университете и даже переводит русские плакаты на венгерский язык. Разумеется, что контрреволюционный режим тогдашней Венгрии не терпел его прогрессивного поведения и, как можно читать в одном из некрологов того времени, режим „осуждает его деятельность более строго“, т. е. лишает его кафедры. Он был осужден и Венгерской Академией, исключившей его из списка академиков. Этим объясняется то, что лингвистические журналы того времени писали очень мало о смерти Ашбота, хотя он пользовался большим авторитетом как в кругу венгерских славистов, так и за рубежом, свидетельством чего является тот факт, что он был избран почетным членом многих академий и научных обществ. Будучи членом Венгерской Академии Наук, он избирается в 1906 г. член-корреспондентом Петербургской Академии Наук.

Научное наследие Ашбота относится к 2 областям:

1. Общие вопросы славистики.
2. Исследование венгеро-славянских языковых контактов.

Настоящая статья дает краткий анализ упомянутой деятельности Ашбота в этих двух областях. В этой статье впервые раскрывается новый, до сих пор неизвестный факт, говорящий о том, что О. Ашбот был и в 1916 г. в России по поручению Венгерской Академии Наук. Он вел широкую переписку с представителями международной славистики и общей лингвистики. Некоторые из его писем уже были изданы. Мы публикуем до сих пор неизданные его письма, направленные к таким знаменитым лингвистам как И. А. Бодуэн де Куртенэ, Ф. Ф. Фортунатов, Я. К. Грот, В. Ф. Миллер, Вл. Ив. Ламанский, А. А. Шахматов.

Пользуемся случаем и выражаем глубокую благодарность руководителю Ленинградского Академического Архива и его сотрудникам за то, что дали нам возможность сделать микрофильмы этих писем, значение которых для науки, по нашему мнению, бесспорно.

